

Studieplan till Claudín, *Krisen i den kommunistiska rörelsen, del 1.*

Presentation

1980 skrev undertecknad nedanstående studieplan till *första* delen av Claudíns bok (som finns på marxistarkiv.se, se [Krisen i den kommunistiska rörelsen, band 1](#)). Studieplanen omfattar 10 möten och består huvudsakligen av diskussionsfrågor som syftar till att stimulera deltagarna till att reflektera över och fördjupa sig i problemställningarna. Den kom också till användning i flera studiecirkel med deltagare från olika politiska läger (anarkister, trotskister, FK:are, SSU:are och ”oberoende”, dvs politiskt intresserade som inte tillhörde eller tagit ställning för någon politisk riktning). Studiecirkeln var mycket uppskattad och det är inte ovanligt att gamla deltagare än idag nämner cirkeln i mycket positiva ordalag.

Claudíns arbete är fortfarande läsvärt för den som vill förstå den kommunistiska rörelsens utveckling, och därmed kan studieplanen, som sätter fingret på olika viktiga aspekter, fortfarande vara till nytta. Förutom att jag har moderniserat, utvidgat och uppdaterat litteraturtipsen (och tillfogat länkar till verk som finns på nätet), så är själva studieplanen oförändrad.

Allmänt om Komintern:

[Om fyra recensioner av F Claudíns "Krisen i den kommunistiska rörelsen"](#) samt Juan Andrades [Recension av Claudíns "Krisen i den kommunistiska rörelsen"](#) (Andrade var ledande medlem av det revolutionära spanska antistalinistiska arbetarpartiet POUM).

[Sovjetunionen och Komintern](#) av Friedrich Rück

[Zenit-artikel om Komintern.](#)

Den franske marxistiske historikern Pierre Broué skrivit ett större arbete om Komintern. Flera utdrag finns på marxistarkivet, se [Verk av Pierre Broué](#) (samlade under rubrikåret **1997**). Det hänvisas till flera av dessa texter i de separata mötena nedan.

OBS: Sidhänvisningarna är till den *tryckta* bokversionen av Claudíns arbete.

8 januari 2018

Martin Fahlgren

Introduktion

Syftet med studiecirkeln är att kritiskt studera den kommunistiska världsrörelsens historia.

Sovjetunionen och den världskommunistiska rörelsen har otvivelaktigt haft stor betydelse för 1900-talets historia. Redan detta är ett tillräckligt argument för att bilda studiecirkel kring ämnet. Det som hittills försvårat, för att inte säga omöjliggjort för icke-specialisten att få ett helhetsperspektiv på frågan är bristen på lämplig litteratur. Därför har studier av den världskommunistiska rörelsen tidigare till stor del varit förbehållet de som haft goda kunskaper i främmande språk och tid, ork och förmåga att tillgodogöra sig ett material som ofta endast kunnat återfinnas i svåråtkomliga böcker och tidskrifter. Den svenska utgåvan av Claudíns verk har i ett slag förändrat denna situation. Nu finns det på vårt språk tillgängligt ett gediget, faktaspäckat och tankeväckande arbete som lämpar sig utmärkt för studiecirkelverksamhet.

Detta betyder å andra sidan *inte* att Claudíns arbete skulle vara ”det sista ordet” i frågan, dvs att hans tolkningar av olika händelser, drivkrafterna bakom det politiska skeendet osv, är oproblematiske och inte kan ifrågasättas på många punkter – men detta gör inte *Krisen i den kommunistiska rörelsen* mindre lämpad till studiecirkel ... tvärtom!

För att delta i studiecirkeln krävs i princip inga förkunskaper, även om det givetvis är fördelaktigt att ha kännedom om den ryska revolutionens utveckling, den europeiska arbetarrörelsens historia, marxistisk terminologi osv.

Vissa av frågeställningarna är ganska krävande om man vill tränga in på djupet, så det är en fördel om studiehandledaren har gedigna kunskaper om åtminstone delar av ämnet. Det är också bra om någon eller några studerar den kompletterande litteraturen som anges nedan – för att detta inte ska bli alltför betungande så kan man fördela extralitteraturen mellan de olika deltagarna, dvs låta olika personer studera olika texter.

Studieplanen omfattar 10 möten à förslagsvis 3x45 min.

Möte 1. Om Kominterns upplösning (s 27-69)

Att diskutera:

- 1) Varför upplöstes Komintern enligt Claudín? Kan man tänka sig alternativa förklaringar?
- 2) Vilka konsekvenser för den internationella kommunistiska rörelsen fick upplösningen?

Litteratur (för vidare studier): Pierre Broué, [Dödsbudet. Upplösningen av Komintern](#); Martin Fahlgren (red), [Upplösningen av Komintern – ur Moskvas och de svenska kommunisternas synvinkel](#); J P Cannon, [Slutet för Komintern och arbetarinternationalismens framtidsperspektiv](#)

Möte 2. Om bolsjevikernas världsuppfattning (s 71-102)

Att diskutera:

- 1) Hur såg Lenin och bolsjevikerna på den ryska revolutionens plats i historien?
- 2) Hur såg bolsjevikerna på kapitalismens framtidsutsikter vid tiden för 1:a världskriget? Claudín menar att Lenins uppfattning var ”subjektivistisk”. Vad menar han? Håller du med om detta?
- 3) Vilka problem tog Lenin itu med i slutet av sitt liv? Claudín menar att Lenin var på väg att revidera sitt ”schema för världsrevolutionen”. Är denna slutsats tillräckligt underbyggd?

Litteratur (för vidare studier): Pierre Broué, *Trotsky – En biografi* (Carlssons); E H Carr, *Den ryska revolutionen*, del 1 (Bo Cavefors bokförlag), I Deutscher, [Den ryska revolutionen](#), [Den väpnade profeten](#), [Den avväpnade profeten](#) och [Stalin](#); M Lewin, [Lenins sista strid](#); M Liebman, [Lenins leninism](#); Paul Le Blanc, [Lenin och det revolutionära partiet](#).

Möte 3. Teorins utveckling efter Lenin (s 103-155)

Att diskutera:

- 1) Vilken var den traditionella uppfattningen om möjligheten att fullborda socialismen i ett enda land? Hade Lenin på något sätt reviderat denna uppfattning?
- 2) När formulerades ”teorin om socialismen i ett land”? Kan man finna stöd hos t ex Lenin för denna teori?

3) Vilka blir de logiska politiska konsekvenserna om det är möjligt att bygga upp ett fullständigt socialistiskt samhälle i ett isolerat land? Vilken roll får "världsrevolutionen" i ett sådant perspektiv?

Litteratur: Se Deutschers och Broués ovannämnda arbeten; *Stalin mot Trotskij* (Tema pocket), s 147-280; Trotskij, [Teorin om socialismen i ett land](#), [Tredje internationalen efter Lenin](#) och [Socialism i ett land?](#); E H Carr, [Debatten om "socialism i ett land"](#).

Möte 4. Kominterns organisatoriska, politiska och teoretiska utveckling (s 157-201)

Att diskutera:

- 1) Claudín menar att bolsjevikpartiet formerades under villkor som skilde sig i hög grad från det övriga Europa, något som fick stora konsekvenser. Är detta korrekt?
- 2) Hur såg sovjetledarna på kapitalismens framtidsperspektiv? På vilket sätt kan detta ha påverkat de metoder och den modell som användes för uppbygget av Komintern?
- 3) På en punkt kan man ur marxistisk synvinkel rikta kritik mot Claudíns framställning, nämligen att han inte försöker reda ut vilka sociala krafter och intressen som uttrycktes i sovjetledarnas politik. Varför kan Claudín ha undvikit denna frågeställning? Hur skulle man kunna "komplettera" C:s analys?

Litteratur: E H Carr, *Den ryska revolutionen*, del 3 (Cavefors) [Två av de kapitel som behandlar Komintern finns på marxistarkivet: [Kommunistiska internationalen 1920-22](#)]; Leo Trotskij, [Den förrådade revolutionen](#); I Deutscher, [Den förvisade profeten](#) och [Stalin](#); [Dokument från Komintern](#) (samling med Komintern-texter); Pierre Broué, [Komintern fem år senare](#) (om kaderproblemet i Komintern); Alexander Vatlin, [Programdiskussionen i Kommunistiska internationalen](#)

Möte 5. Exemplet Tyskland (s 195-239)

Att diskutera:

- 1) Hur förändrades sovjetledarnas syn på Tyskland under 20-talet?
- 2) Vilken roll spelade Moskva och Kominterns ledning i det tyska kommunistpartiets utveckling?
- 3) Vad innebär begreppet "socialfascism" och vilka konsekvenser fick detta för politiken i Tyskland?
- 4) Kominterns politik i Tyskland var otvivelaktigt en starkt bidragande orsak till att Hitler kunde gripa makten. Hur ska man kunna förklara att Stalin Co förde en sådan katastrofal politik?

Litteratur: Se Deutschers arbeten ovan, Poulantzas, *Fascism och diktatur* (Partisanförlaget); Gert-Inge Johnsson, [Tyskland - lärdomar från en revolution](#) (om 1918); E H Carr, [Ryssland och Tyskland](#) (om 1919-21) och [Det misslyckade upproret i Tyskland 1923](#); Pierre Broué, [Den tyska vänstern och den ryska oppositionen \(1926-1928\)](#); G Jungclas, [Det tyska proletariats tragedi](#); L Trotskij, [Kampen mot nazismen i Tyskland](#); [Leo Sedov i Tyskland för Internationalen](#); [Debatt: Kampen mot nazismen i Tyskland](#) (från *Marxistiskt forum* 1975, KFml/SKPs teoretiska tidskrift). [Tysklands Kommunistiska Parti och kampen mot fascismen perioden 1928-35](#) (värdering framlagd av Komintern 1935). Mer allmänt om Kominterns "tredje period": P Broué, [Kommunistiska Internationalen 1926-1933](#).

Möte 6. Folkfrontspolitiken och det franska exemplet (s 240-280)

Att diskutera:

- 1) Kominterns vändning bort från den sekteristiska "socialfascism"-politiken kom inte förrän drygt ett år efter nazismens seger i Tyskland. Vad kan denna fördröjning bero på?
- 2) På vilka punkter skilde sig folkfrontspolitiken från den enhetsfrontspolitik som formulerades på Lenins tid?
- 3) Vilken roll spelade kommunistpartiet och Komintern i uppsvinget i Frankrike 1936? Varför agerade man på detta sätt?

Litteratur: Se Deutschers böcker ovan; P Broué, [Kommunistiska Internationalen 1933-1938. Folkfrontspolitiken](#); P Camillier, [Om 30-talets folkfrontspolitik](#); L Trotskij, [Om Frankrike \(1934-36\)](#). *Bakgrund:* John Riddell, [Enhetsfrontpolitikens ursprung](#); Komintern-dokument om enhetsfrontstaktiken från 1921-22: [Den proletära enhetsfronten](#); Referat från diskussioner, resolutioner m m från två "utvidgade exekutivkommittémöten" 1922: [Debatt om enhetsstaktiken...](#)

Möte 7. Det spanska inbördeskriget (s 289-325)

Att diskutera:

- 1) Hur såg den spanska arbetarrörelsen ut i början av 30-talet? Vad kan det bero att anarkosyndikalismen var så stark?
- 2) Claudín menar att resningen 1936 hade en otvetydigt socialistisk karaktär. Vilka kriterier använder han för att motivera detta? Är det en korrekt karakteristik? Motivera!
- 3) Vilken roll spelade Sovjetunionen och kommunistpartiet i den följande utvecklingen? Vad ville sovjetledarna uppnå med sin politik?

Litteratur: A Beevor, *Spanska inbördeskriget* (Historiska media, 2006); H Thomas, *Spanska inbördeskriget* (Rabén & Sjögren) [utdrag ur del 1, se [Spanska inbördeskriget](#)]; Burnett Bolloten, [Spanska inbördeskriget: Revolution och kontrarevolution](#) (utdrag); Pierre Broué, [Den spanska revolutionen \(1931-1939\)](#); N Chomsky, [Makt och motstånd](#) (utdrag); F Morrow, [Spanien 1931-1937](#); L Trotskij, [Trotskij om Spanien](#); M Fahlgren, [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) (med utdrag ur Thomas bok); George Orwell, [Hyllning till Katalonien](#) (utdrag om majhändelserna 1937 i Barcelona); [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#). Komintern-dokument: [Stalin, Komintern och den spanska revolutionen](#) (från 1936); [Världen i dag - tidskrift för politik, ekonomi och arbetarrörelse. Specialnummer \(1938\) om Spanien](#).

Möte 8. Komintern och den koloniala världen. (s 326-358)

Att diskutera:

- 1) Hur utvecklades Kominterns syn på den koloniala revolutionen under 20-talet?
- 2) Hur påverkades Kominterns politik i den koloniala frågan av utvecklingen i Sovjetunionen?

Litteratur: Carr, del 3 (se ovan); B B Fall, [De franska kommunisterna och Indokina](#); S Eriksson, [Trotskism och stalinism i Indokina](#). Se även P Broué, [Kommunistiska Internationalen 1926-1933](#) (förutom Kina tas där även kortfattat upp Indien och Sydostasien)

Möte 9. Den kinesiska revolutionen. (s 359-384)

- 1) Vad gällde motsättningarna om Kominterns politik i Kina? Vilken inriktning önskade oppositionen?
- 2) Varför slutade politiken med en katastrof? Hade den kunnat undvikas?
- 3) Vilka slutsatser drog sovjetledarna av nederlaget 1927?
- 4) Claudín menar att Mao valde en annan inriktning än Komintern. Vilka fakta stödjer ett sådant påstående?

Litteratur: Deutscher, [Den avväpnade profeten](#) (kapitel 5. *Den avgörande drabbningen*); Kenth-Åke Andersson, [Om kinesiska revolutionen 1925-27](#) (ur "Lögnens renässans", Fjärde Internationalen 7-8-72); S Schram, [Mao Tse-tung](#); L Trotskij, [Trotskij om Kina](#); Harold Isaacs, [Den kinesiska revolutionens tragedi](#) och [Jag bryter med de kinesiska stalinisterna](#); Chen Duxiu, [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#); [Kominterndokument: Uppror i Kina](#) (utdrag ur A. Neubergs *Det väpnade upproret*). Se även kapitel 3 ("Bonderevolution") i boken [Mao Zedong – Ett politiskt och intellektuellt porträtt](#) av Maurice Meisner.

Möte 10. Den sovjet-tyska pakten (s 385-396)

Att diskutera:

Vilka konsekvenser fick pakten för de västeuropeiska kommunisterna?

Litteratur: I Deutscher, [Stalin](#); Milton Alvin, [Kan Stalins pakt med Hitler försvaras?](#); [Finska vinterkriget 1939-40](#) (artikelsamling); [Komintern om Andra världskriget \(1939-1941\)](#); E Mandel, [Andra världskriget, vad det egentligen handlade om](#); Y Hirdman, [Sveriges Kommunistiska Parti och 2:a världskrigets första år](#).

Pakten fick också kraftiga återverkningar på den trotskistiska rörelsen, särskilt i USA. Detta behandlar inte Claudín, men se t ex Trotskij's [Till marxismens försvar](#) om detta.